

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет цивільного захисту

Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ПРОФІЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ

за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»
циклу професійної обов'язкової підготовки
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах
на 2024-2025 навчальний рік.
Протокол від 27.08.2024, №2

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми
навчальної дисципліни «Психологічне консультування фахівців
екстремального профілю діяльності»

2024 рік

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. Анотація

Навчальний курс передбачає теоретичне і практичне вивчення здобувачами концептуальних засад і методологічних принципів психологічного консультування; ознайомлення з сучасними підходами до практики психологічного консультування; вироблення практичних умінь і навичок; формування морально-етичних норм і відповідальності; усвідомлення професійної ідентичності та становлення професійної компетентності.

Відмінною особливістю даного курсу є те, що на заняттях моделюються ситуації, які потребують використання, як класичних, так і нових методів та технік у практиці психологічного консультування. Також розглядається проблема та шляхи підготовки психологів-консультантів для роботи з означеною категорією клієнтів.

Отримані знання допоможуть забезпечити творчість та ініціативу в професійній діяльності.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Мохнар Людмила Іванівна, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету цивільного захисту, кандидат педагогічних наук
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 234. Номер телефону: 096 452 31 08
E-mail	mokhnar_liudmyla@chipb.org.in
Наукові інтереси	Стосуються проблематики психологічного забезпечення професійної діяльності, психологічного захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій.
Професійні здібності	Організаційні та комунікативні якості; навички навчання та викладання; навички організації освітнього процесу та наукової діяльності
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Кандидат педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 «Теорія та методика виховання». Автор та співавтор 2 колективних монографій, понад 50 наукових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях, в тому числі періодичних наукових виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах Index Copernicus International.

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру кожного понеділка з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 234. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Визначення методологічних принципів психологічного консультування; ознайомлення з сучасними підходами до практики психологічного консультування; вироблення практичних умінь і навичок; забезпечення повноцінної і різнобічної підготовки та професійної компетентності практичних психологів у сфері підготовки та кваліфікованого проведення психологічного консультування; озброєння здобувачів системою знань з основ консультативної діяльності як виду психологічної допомоги; ознайомлення з методологічними та психотехнологічними підходами до психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов'язкова професійна	
Навчальний рік	2024-2025	
Семестр	7-й	7-й
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС	5	5
кількість модулів	1	1
загальна кількість годин	150	150
Розподіл часу за навчальним планом:		
лекції (годин)	24	8
семінарські, практичні (годин)	36	8
самостійна робота (годин)	90	134
Форма підсумкового контролю	іспит	

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: соціально-психологічний тренінг підготовки до діяльності в екстремальних умовах, психодіагностика, соціальна психологія,

психологічна підготовка та готовність до діяльності в екстремальних умовах.

Постреквізити: виконання та захист кваліфікаційної роботи.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

– досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.	ПР 9
Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.	ПР 11
Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.	ПР 13
Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.	ПР 16
Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.	ПР 18
Складати та реалізовувати план надання психологічної допомоги населенню та працівникам з досвідом переживання кризових та екстремальних ситуацій для активізації ресурсів життєстійкості.	ФР 23

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Здатність приймати обґрунтовані рішення.	ЗК 6
Навички міжособистісної взаємодії.	ЗК 8
Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).	СК 8
Здатність дотримуватися норм професійної етики.	СК 10
Здатність здійснювати психологічний супровід професійної діяльності.	ФК 1
Здатність застосовувати класичні та інноваційні методи психологічної допомоги особам, які опинились у кризових чи екстремальних ситуаціях.	ФК 4

8. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. «ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ»

Змістовий модуль 1. Загальні засади організації психологічного консультування

Тема № 1. Вступ до психологічного консультування

Література [Баз.:1, 2, 4. Доп.: 1, 7, 8, 9]

Тема № 2. Професійні вимоги до особистості консультанта

Література [Баз.: 2, 3, 4, 6. Доп.: 2, 4, 10]

Тема № 3. Професійна підготовка, кваліфікація, функції, комунікативні техніки та засоби впливу консультанта

Література [Баз.: 2, 4, 6. Доп.: 3, 5, 8, 9]

Тема № 4. Структура процесу психологічного консультування

Література [Баз.:1, 2, 3, 4, 5. Доп.: 6, 8, 10]

Тема № 5. Вимоги до організації і проведення психоконсультативної бесіди

Література [Баз.: 2, 4, 5, 6. Доп.: 1, 3, 5, 7, 8]

Змістовий модуль 2. Специфіка психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності

Тема №6. Концептуальні підходи до організації психологічного консультування представників екстремальних професій

Література [Баз.:1, 3, 5, 7. Доп.: 1, 3, 6, 8]

Тема №7. Підходи до підготовки психологів-консультантів екстремального напрямку

Література [Баз.:1, 2, 4, 6. Доп.: 2, 3, 4, 5]

Тема №8. Психотехнологія консультування фахівців екстремального профілю діяльності

Література [Баз.:1, 2, 5, 7. Доп.: 5, 7, 8, 10]

Тема № 9. Проблема ефективності психологічного консультування фахівців екстремального профілю

Література [Баз.:1, 2, 3, 6. Доп.: 3, 6, 7, 8, 9]

**Контрольна робота за модулем 1.
Іспит**

9. Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять

Назви змістових модулів і тем	Очна (денна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		лекції	семінари (практичні) заняття	самостійна робота	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1 «ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ»					
Змістовий модуль 1. Загальні засади організації психологічного консультування					
Тема №1. Вступ до психологічного консультування	18	4	4	10	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №2. Професійні вимоги до особистості консультанта	18	4	4	10	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №3. Професійна підготовка, кваліфікація, функції, комунікативні техніки та засоби впливу консультанта	16	2	4	10	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №4. Структура процесу психологічного консультування	16	2	4	10	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №5. Вимоги до організації і проведення психоконсультативної бесіди	18	4	4	10	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	86	16	20	50	-
Змістовий модуль 2. Специфіка психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності					
Тема №6. Концептуальні підходи до організації психологічного консультування представників екстремальних професій	14	2	2	10	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №7. Підходи до підготовки психологів-консультантів екстремального напрямку	16	2	4	10	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №8. Психотехнологія	16	2	4	10	опитування, письмові

консультування фахівців екстремального профілю діяльності					завдання, індивідуальна робота
Тема №9. Проблема ефективності психологічного консультування фахівців екстремального профілю	16	2	4	10	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>	62	8	14	40	-
Контрольна робота за модулем 1.	2	-	2	-	-
Іспит	-	-	-	-	-
ВСЬОГО	150	24	36	90	-

Назви змістових модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	семінари (практичні) заняття	самостійна робота	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1 «ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ»					
Змістовий модуль 1. Загальні засади організації психологічного консультування					
Тема №1. Вступ до психологічного консультування	17	2	-	15	індивідуальна робота
Тема №2. Професійні вимоги до особистості консультанта	19	2	2	15	завдання, індивідуальна робота
Тема №3. Професійна підготовка, кваліфікація, функції, комунікативні техніки та засоби впливу консультанта	15	-	-	15	індивідуальна робота
Тема №4. Структура процесу психологічного консультування	19	2	2	15	індивідуальна робота
Тема №5. Вимоги до організації і проведення психоконсультативної бесіди	17	-	2	15	завдання, індивідуальна робота
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	87	6	6	75	-
Змістовий модуль 2. Специфіка психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності					
Тема №6. Концептуальні підходи до організації психологічного консультування представників екстремальних професій	16	-	2	14	індивідуальна робота
Тема №7. Підходи до підготовки психологів-консультантів екстремального напрямку	15	-	-	15	індивідуальна робота
Тема №8. Психотехнологія	17	2	-	15	індивідуальна робота

консультування фахівців екстремального профілю діяльності					
Тема №9. Проблема ефективності психологічного консультування фахівців екстремального профілю	15	-	-	15	індивідуальна робота
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	63	2	2	59	-
Іспит	-	-	-	-	-
ВСЬОГО	150	8	8	134	-

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологічне консультування фахівців екстремального профілю діяльності».

10. Орієнтовна тематики індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, аналізу ситуаційних завдань, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти.

1. Розкрийте уявлення про структуру та етапи психологічного консультування в сучасній психології.
2. Проаналізуйте сучасні напрямки психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності.
3. Охарактеризуйте особливості психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності з проблем міжособистісної взаємодії.
4. У чому полягають особливості психологічного консультування з проблем саморегуляції у ділових стосунках.
5. Охарактеризуйте психологічне консультування фахівців з проблем сімейної взаємодії.
6. Розкрийте особливості психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності з особистісних проблем.
7. Розкрийте особливості консультування з проблем самопочуття і стану здоров'я рятувальників.
8. Як використовується тестування у практиці психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності.
9. Здійсніть оцінку ефективності результатів психологічного

консультування.

10. Механізми психологічного впливу та взаємодії у психологічному консультуванні.

11. Розкрийте фактори екстремальності діяльності, що сприяють виникненню психологічних проблем особистості.

12. Що являє собою наративізація життєвого досвіду фахівців екстремального профілю діяльності у процесі психологічного консультування.

13. Опишіть дистантні форми психологічного консультування фахівців екстремальних професій

14. Розкрийте особливості профілактики професійних деформацій психологів-консультантів екстремального напрямку.

15. Обґрунтуйте основні технології психологічного консультування представників ризиконебезпечних професій.

16. Проаналізуйте особливості консультування фахівців з проблемами професійного розвитку.

17. Зробіть опис зрушень у комунікативній сфері фахівців екстремального профілю після психологічного консультування.

18. Представте аналіз динаміки психічних станів, пов'язаних з наявністю екзистенційних проблем та особистісних криз фахівців екстремального профілю у результаті психологічного консультування.

19. Здійсніть оцінку ефективності психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності, які мають проблеми професійного розвитку.

20. У чому полягає вплив психологічного консультування на когнітивні процеси та самоактуалізацію фахівців екстремального профілю діяльності.

Практичне завдання 1

Що ви як практикуючий психолог-консультант будете робити на цьому етапі психологічного консультування?

1. Припустимо, що ви вже зустріли клієнта в психологічній консультації та проводили його на своє місце. Виконайте далі всі ті практичні дії, які слід вжити психолога-консультанта до початку сповіді клієнта, включивши зокрема в ці дії процедуру зняття психологічних бар'єрів у клієнта, процедуру його загального емоційного настрою на психологічну консультацію. (Викладач викликає усіх бажаючих випробувати себе. Потім пропонує об'єднатися у пари та провести процедуру зняття психологічних бар'єрів у клієнта та процедуру його загального емоційного настрою на психологічну консультацію).

2. Припустимо, що сповідь вашого клієнта вже почалася. Продемонструйте на практиці процедуру емпатійного слухання клієнта. Покажіть, як працює процедура активізації пам'яті і мислення клієнта, процедура підкріплення (підтримки) клієнта, процедура прояснення думки клієнта. (Викладач викликає усіх бажаючих випробувати себе. Потім пропонує

об'єднатися у пари та відпрацювати на практиці процедуру емпатійного слухання клієнта).

3. Припустимо, що клієнт завершив свою сповідь і вам як психологу-консультанту належить визначити суть його проблеми, а також знайти разом з клієнтом її оптимальне рішення. Покажіть на практиці, як працює процедура переконання клієнта, як виконується процедура роз'яснення думки психолога-консультанта клієнту. Продемонструйте в діалозі з клієнтом процедури пошуку взаємоприйняттого рішення і процедуру уточнення деталей прийнятого рішення.

Практичне завдання 2

До психолога ДСНС звернулася диспетчер чергової зміни оперативно-координаційного центру з проблемою особистого характеру (зі скаргою на сина-старшокласника). За словами матері, у сина погана поведінка та різко негативне ставлення до неї. Останнім часом, за півроку до закінчення школи, син почав прогулювати заняття, а тепер і зовсім перестав вчитися. На критику матері і навіть на дружні поради відповідає грубістю. Мати впевнена, що у сина є порушення психіки. Виховувала вона його сама, без чоловіка. З чоловіком розлучилася, коли ще дитина не народилася. “Я для сина нічого не шкодувала, все життя йому ні в чому не відмовляла. Навіть заміж вдруге не вийшла через нього”, – ця думка лунала протягом розповіді матері.

1. Сформулюйте попередні гіпотези щодо можливих причин поведінки юнака.
2. Що, на Вашу думку, потрібно з'ясувати психологу стосовно юнака?
3. Проаналізуйте причини конфлікту матері з сином.
4. Визначіть заходи щодо поліпшення психологічної ситуації.

Практичне завдання 3

До психолога ДСНС звернувся фахівець аварійно-рятувального загону спеціального призначення зі скаргою на свого п'ятнадцятирічного сина. Він поскаржився психологу на боягузтво та несміливість свого сина. Ці ознаки, як зазначив батько, були у сина з раннього дитинства, і батько давно намагався боротися з ними. Він змушував хлопчика перемагати свій страх – кидав його у воду у глибокому місці, щоб навчити його плавати, посилав увечері до лісу. Хлопчик у цих випадках боявся, плакав, але батько наполягав, виховував у ньому “чоловіка”. Попри все, хлопчик залишався нерішучим і боязким. Він так і не навчився долати свої страхи, більше того, з роками вони посилювалися.

1. Поясніть причини невдалих спроб батька.
2. Які небажані наслідки зумовив хибний стереотип виховання?
3. На що, передусім, повинна бути спрямована консультативна допомога?

Практичне завдання 4

До психолога ДСНС звернулася фахівець сектору зв'язків з

громадськістю з такою проблемою. Після розлучення вона та її перший чоловік створили нові сім'ї. Але у неї виникли проблеми з дочкою від першого шлюбу. Дочці 8 років. Вона не хоче жити з вітчимою. У своїй неприязні до матері доходить до ненависті. Вимагає змінити її ім'я на грузинське (рідний батько — грузин), не поважає матір за те, що вона не грузинка. Батько дівчини має іншу сім'ю і брати її до себе не збирається.

- 1. Дайте психологічну інтерпретацію ситуації.*
- 2. Яка додаткова інформація потрібна для повноцінної консультації?*
- 3. Сформулюйте можливі гіпотези щодо причин та подальшого розвитку проблеми, визначте шляхи її вирішення.*
- 4. До формулювання якої батьківської позиції потрібно підштовхнути клієнтку?*

Практичне завдання 5

До психолога звернувся керівник фінансово-економічного відділу управління ДСНС з приводу ситуації, що склалася з головним бухгалтером, що працює в його відділі. Бухгалтер, за висловом керівника, — спеціаліст високої кваліфікації, людина чесна та добросовісна. Проте він має такі негативні якості, як дратівливість категоричність, педантизм. Крім того, він рідко змінює свої рішення щодо питань фінансування (через надмірну економність). Усе це дратує керівника, створює напруження у стосунках та заважає робочому процесу. Керівник, який звернувся до психолога, не хоче звільняти бухгалтера з посади, але й працювати в ситуації, що склалася, дуже складно. У зв'язку з цим керівник попросив психолога допомогти розв'язати конфлікт.

- 1. Як Ви вважаєте, хто потребує допомоги психолога — керівник чи бухгалтер?*
- 2. Чи є для бухгалтера такі якості, як економність та педантичність, негативними?*
- 3. Як психолог порадив би керівнику не звертати увагу на недоліки бухгалтера та сконцентруватися на його позитивних рисах, чи була б така порада кваліфікованою?*
- 4. Як допомогти керівникові фірми в цій ситуації?*

11. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах:** навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються **такі методи навчання і викладання:**

– методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

- методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний;
- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;
- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;
 - науково-дослідна робота;
 - самостійна робота.

12. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: іспит, проектна діяльність, реферати, презентація власних досліджень, виконання практичних завдань на психолого-тренувальному комплексі, смузі психологічної підготовки, участь у тактико-спеціальних навчаннях.

13. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою. Відповідність 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання наведена в таблиці.

Таблиця відповідності 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання

100-бальна шкала	Шкала ЄКТС	4-бальна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно

14. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних завдань на смузі психологічної підготовки та навчально-тренувальному комплексі, проектної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі підсумкової модульної

роботи та іспиту.

15. Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Вид навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Загальна максимальна сума балів за видами занять	
Модуль 1	І. Поточний контроль			
	Лекції	7	0	0
	Семінари, (практичні заняття)	13 - 9 тем	9*5	45
	Індивідуальні завдання	-	5	5
	ІІ. Підсумковий контроль			
	ПМР	1	10	10
	Іспит	1	40	40
Разом за модуль 1			100	

Примітка: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 20. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках щодо виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» (розділ «Заохочувальне оцінювання»).

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми освітнього процесу:

- поточне оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять;
- оцінка (бали) за індивідуальну роботу;
- оцінка (бали) за виконання творчих робіт;
- підсумковий контроль успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському (практичному) занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському (практичному) занятті у першому модулі дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:

5 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію.

4 бали – завдання виконане частково, відповідь вірна, наведено

недостатньо переконливу аргументацію.

3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, допущені незначні помилки.

2 бали – завдання виконане частково та допущені незначні помилки.

1 бал – завдання виконане частково, допущені значні помилки.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки.

Підсумкова модульна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант підсумкової модульної роботи складається з двох теоретичних запитань та одного ситуаційного завдання. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульної роботи.

Підсумкова модульна робота 1 оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів: теоретичні питання: вага одного правильно розв'язаного завдання становить 3 бали, максимальна кількість балів за правильне вирішення усіх теоретичних завдань становить 6 балів. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки. Ситуаційне (творче) завдання: максимальна кількість балів за вирішення ситуаційного завдання становить 4 бали. При вирішенні даного завдання оцінюється особиста позиція на проблемну ситуацію (2 бали), самостійність її вирішення (1 бал) та творчий підхід (1 бал).

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання та передбачає перевірку засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу дисципліни. Здійснюється шляхом складання здобувачами усного іспиту за екзаменаційними білетами встановленої форми, комплект яких повинен становити 120% від кількісного складу навчальної групи.

Зміст завдань екзаменаційних білетів формується відповідно до програми навчальної дисципліни, відповіді на які повинні відображати вільне володіння здобувачами обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати

різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Тривалість усного іспиту для одного здобувача не повинна перевищувати 0,5 години (з врахуванням часу на підготовку та відповідь здобувача). Для уточнення рівня володіння матеріалом дисципліни екзаменатор може задавати додаткові питання.

Здобувач допускається до складання іспиту, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені робочою програмою дисципліни.

У разі отримання незадовільної оцінки, перескладання іспиту з дисципліни допускається не більше двох разів.

У разі включення сигналу «Повітряна тривога» або інших відповідних сигналів оповіщення іспит переривається та продовжується вже після відбою.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 40 балів):

40 балів – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив поставлених завдань;

39-30 бали – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

29-19 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

18-1 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання завдань індивідуальної роботи здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь:

5-4 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

3-2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Проектна діяльність:

5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація

проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

16. Перелік завдань для підготовки до іспиту

1. Розкрийте особливості консультування як виду психологічної допомоги.

2. У чому полягають мета, завдання, принципи, види і проблематика психологічного консультування.

3. Розкрийте принципи психологічного консультування.

4. Охарактеризуйте проблематику психоконсультативної допомоги.

5. Розкрийте види психологічного консультування.

6. Особистість консультанта як основна складова процесу консультування.

7. Вимоги до консультанта; ціннісні орієнтації консультанта.

8. Вплив перенесення і контрперенесення у консультуванні.

9. Професійна підготовка консультанта.

10. Поясніть, які ви знаєте комунікативні техніки та у чому полягає професійний етикет консультанта.

11. Вербальна і невербальна поведінка консультанта.

12. Які ви знаєте засоби впливу консультанта.

13. В чому полягає організація процесу психоконсультування.

14. Якою є структура процесу психоконсультування.

15. Розкрийте поняття «Психоконсультативна бесіда» та розкрийте особливості створення місця консультування, часових меж консультування, технології ведення бесіди, вимог до організації і проведення

психоконсультативної бесіди.

16. Розкрийте особливості інтерв'ю у психологічному консультуванні.

17. Які можна виокремити типи людей, що звертаються по психологічну допомогу.

18. У чому полягають особливості соціальних функцій консультанта.

19. Обґрунтуйте особливості психологічного впливу в процесі консультування.

20. Які ви знаєте фактори екстремальності діяльності, що сприяють виникненню психологічних проблем особистості.

21. Розкрийте особливості організації психологічного консультування спеціалістів екстремальних професій.

22. Що таке наративізація життєвого досвіду фахівців екстремального профілю діяльності у процесі психологічного консультування?

23. Які вам відомі дистантні форми психологічного консультування фахівців екстремальних професій.

24. Які вимоги висуваються до особистості ефективного консультанта.

25. У чому полягають особливості професійної підготовки психологів до консультування фахівців екстремального профілю діяльності.

26. Розкрийте особливості супервізії психологів-консультантів екстремального напрямку.

27. Охарактеризуйте особливості профілактики професійних деформацій психологів-консультантів екстремального напрямку.

28. Розкрийте основні технології психологічного консультування представників ризиконебезпечних професій.

29. Якими є особливості консультування фахівців з міжособистісними проблемами.

30. У чому полягають особливості консультування фахівців з екзистенційно-особистісними проблемами.

31. Укажіть особливості консультування фахівців з проблемами професійного розвитку.

32. Розкрийте теоретичні та методологічні підходи до оцінки ефективності психологічного консультування в сучасній науці.

33. Поясніть, у чому проявляються зрушення у комунікативній сфері фахівців екстремального профілю після психологічного консультування.

34. Динаміка психічних станів, пов'язаних з наявністю екзистенційних проблем та особистісних криз, фахівців екстремального профілю у результаті психологічного консультування.

35. Як можна здійснити оцінку ефективності психологічного консультування фахівців, які мають проблеми професійного розвитку.

36. Охарактеризуйте вплив психологічного консультування на когнітивні процеси та самоактуалізацію фахівців екстремального профілю.

37. Проведіть психологічний аналіз невербальної поведінки консультанта.

38. Розкрийте основні правила поведінки консультанта під час роботи з фахівцями екстремального профілю діяльності.

39. У чому полягають психологічні детермінанти переносу та контрпереносу у процесі психологічного консультування.

40. Складіть таблицю «Форми консультативної роботи психолога з фахівцями екстремального профілю діяльності».

18. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.

3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.

5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.

6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.

7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документами НУЦЗ України.

19. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565.

2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» підготовки здобувача на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України.

Базова література

1. Алімов О.Ф. Психологічне консультування в екстремальних та кризових умовах. Навч. посібник. Харків.: НУЦЗУ, 2008. 122 с.

2. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: підручник / С.В.Васьківська ВПЦ «Київський університет». К. 2008.

3. Мінняйло В. Ю. «Введення в психологічне консультування» К.: Сенса, 2008.
4. Психолого-корекційний практикум травм війни : навчальний посібник / Іван Сулятицький, Катерина Островська, василь Осьодло та інші. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 396 с.
5. Сучасні форми та методи роботи психолога в кабінеті психологічного розвантаження персоналу ДСНС України: монографія / М.А. кришталь, М.В. фомич, Л.І. Мохнар, О.М. Дячкова, Т.В. Чередниченко. Черкаси: видавець Вовчок О.Ю., 2023. 198 с.
6. Хомич Г. О., Ткач Р. М. Основи психологічного консультування: Навч. посіб. К.: МАУП, 2004. 152 с.
7. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція. К.: «Професіонал». 2005.

Допоміжна

1. Основи психолого-управлінського консультування: Навч. посіб. /Л. М. Карамушка, Н. Л. Коломінський, М. В. Войтович та ін.; За наук ред. Л. М. Карамушки. К.: МАУП. 2002.
2. Алімов О. Ф. Афанасьєва Н. Є. Психологічне консультування в екстремальних та кризових умовах: навчальний посібник. Харків, 2008. 122 с.
3. Афанасьєва Н. Є. Підходи до визначення психологічного консультування у сучасній психології. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2014. Вип. 16. С. 3-10.
4. Буллах І. С. Бушай І. М., Кузьменко В. У., Помиткін Е. О., Алексєєва Ю. А. Консультативна психологія: підручник. Вінниця: Нілан, 2014. 484 с.
5. Євдокимова Н.О., Опанасенко Л.А, Іванцова Н.Б. Психологічні основи професійного консультування: навчальний посібник. Миколаїв: Іліон, 2015. 384 с.
6. Коваль М.С. Дії підрозділів ДСНС України в умовах розвитку воєнного стану. Навчальний посібник. Львів : ЛУБЖД, 2023. 308 с.
7. Максимова Н. Ю. Сімейне консультування: навчальний посібник. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 304 с.
8. Психологічне консультування: теорія та практика: навч.-метод. посібник / В. Г. Панок, І. М. Зварич, Я. В. Чаплак, О. М. Чернописький. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 272.
9. Приходько Ю.О. Практична психологія: введення у професію: навч. посібник. К.: Каравела, 2017. 248 с.
10. Психологічне консультування: теорія та практика: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. І. М. Зварича, В. Г. Панка, В. М. Радчук. Чернівці: Рута, 2014. 272 с.

Інформаційні ресурси

1. Хомич Г. О., Ткач Р. М. Основи психологічного консультування:

Навч. посіб. К.: МАУП, 2004. Інформаційний ресурс:
https://lkkeip.at.ua/_ld/1/146_up_31.pdf

2. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція. К.:
«Професіонал». 2005. Інформаційний ресурс:
https://shron1.chtyvo.org.ua/Tymbaliuk_Ivan/Psykholohichne_konsultuvannia_ta_korektsiia_Modulno-reitynhovyi_kurs.pdf

Розробник:

доцент кафедри психології
діяльності в особливих умовах
кандидат педагогічних наук

Людмила МОХНАР